

DOI: 10.15276/EJ.01.2021.15
DOI: 10.5281/zenodo.5527141
UDC: 658.5.001.76:004(043.5)
JEL: M21

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ БАЗИС ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASIS OF INNOVATIVE CHANGES IN THE ENTERPRISE MANAGEMENT SYSTEM IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION

Hanna B. Svinarova, PhD in Economics, Associate Professor
Odessa National Polytechnic University, Odessa, Ukraine
ORCID: 0000-0002-8598-3717
Email: swinarewa@gmail.com

Received 12.01.2021

Свінарьова Г.Б. Теоретико-методологічний базис інноваційних змін системи управління підприємством в умовах діджиталізації. Науково-методологічна стаття.

У статті розглядається теоретико-методологічний базис інноваційних змін, які впливають на трансформацію системи управління підприємством в умовах діджиталізації. Надана сутнісна характеристика інноваційних змін та трансформації систем управління підприємством, що визначає первинність інноваційних змін системи управління підприємством, які спричиняють керований процес її трансформації на основі конвергентних змін під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, що забезпечує множина інноваційних підходів, методів, інструментів. Доведене, що економічний зміст інноваційних змін змінився внаслідок стрімкого розвитку інформаційних технологій та діджиталізації бізнес-середовища, що створює для управлінських систем нові завдання.

Ключові слова: теоретико-методологічний базис, інноваційні зміни, типологізація, система управління підприємством, діджиталізація

Svinarova H.B. Theoretical and methodological basis of innovative changes in the enterprise management system in the context of digitalization. Scientific and methodological article.

The article considers the theoretical and methodological basis of innovative changes that affect the transformation of the enterprise management system in the context of digitalization. The article provides an essential characteristic of innovative changes and transformation of enterprise management systems, which determines the primacy of innovative changes in the enterprise management system, which cause a controlled process of its transformation based on convergent changes under the influence of factors of the external and internal environment, which provides a variety of innovative approaches, methods, tools. It is proved that the economic content of innovative changes has changed due to the rapid development of information technologies and digitalization of the business environment, which creates new tasks for management systems.

Keywords: theoretical and methodological basis, innovative changes, typologization, enterprise management system, digitalization

Ефективність функціонування діяльності підприємств в складних сучасних ринкових умовах нерозривно зв'язана з вдосконаленням методологічних підходів та еволюційним розвитком теорії управління. Зовнішнє середовище підприємств характеризується постійними змінами, які тягнуть за собою посилення конкуренції, що впливає на ефективність управління та залежить від здатності системи управління підприємством швидко та вчасно адаптуватися під безперервні глобальні зміни. Формування ефективної системи управління під впливом інноваційних змін, здатної вчасно адаптуватися до викликів зовнішнього середовища підприємства, створювати передумови підвищення якості управлінської діяльності, є запорукою стійкого розвитку господарської діяльності підприємства, що потребує визначення та типологізації інноваційних змін, які впливають на систему управління підприємством в умовах діджиталізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблематика визначення змін різної природи, їх впливу на результати діяльності підприємств розглядається такими вітчизняними та зарубіжними науковцями, як: Балабанова Л. [1], Гріфін Р. [2], Дафт Р. [3], Пічугіна Т. [4], Харрінгтон Д. [5], Хубер Г. [6] на протязі тривалого періоду часу та не втрачає актуальності. В умовах сьогодення єдиною думкою науковців щодо визначення змін, особливо інноваційних не існує, тому серед невирішених питань залишаються аспекти типологізації, характеристики інноваційних змін в умовах діджиталізації бізнесу, які впливають на зовнішнє та внутрішнє середовище суб'єктів господарювання та на трансформацію їх системи управління.

Виклад основного матеріалу дослідження

У період значних глобалізаційних змін «існуючі моделі управління підприємством стають мало ефективними, а система управління знаходиться в кризовому стані» [7]. Гнучке реагування системи

управління підприємства на ці зміни відіграє ключову роль у підвищенні конкурентних переваг та ефективності господарювання підприємства на ринку.

Сучасні зміни, які відбуваються у глобальному світі в режимі реального часу впливають на систему управління підприємством як із зовні – зовнішній контур змін, так із середини системи – внутрішній контур змін, зазнали нових властивостей, що дозволило ідентифікувати їх як інноваційні, тому запропоновано типологізація інноваційних змін системи управління підприємством за цих двох ознак (рис. 1).

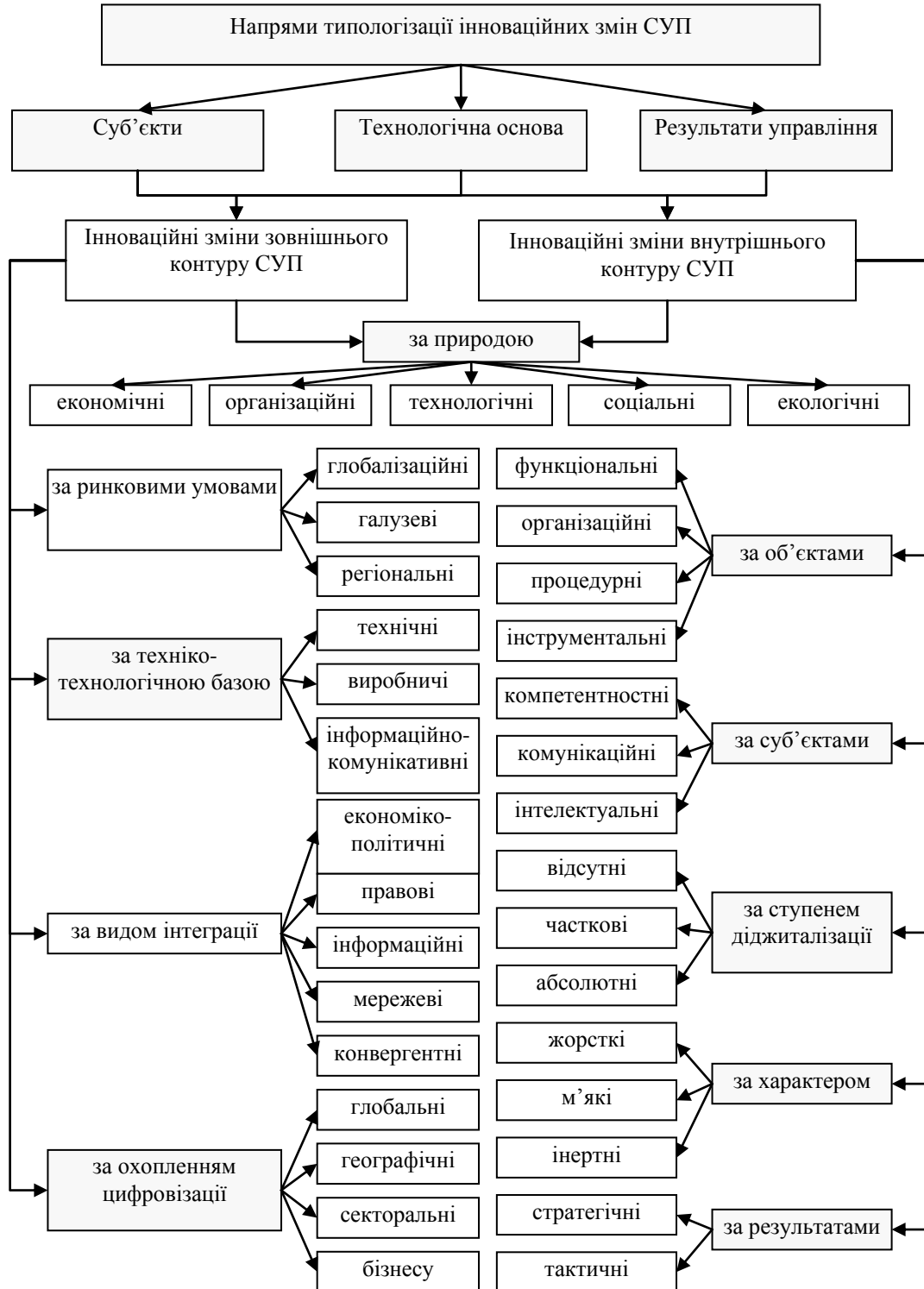

Рисунок 1. Типологізація інноваційних змін системи управління підприємством
Джерело: власна розробка автора

Кардинальні інноваційні зміни, на наш погляд, відбуваються у трьох напрямках: суб'єкти, технологічна основа та результати управління. В умовах цифрової трансформації та глобалізації бізнесу

суб'єкти управління постійно перебувають під тиском появи новітніх та удосконалення існуючих компетентностних та інтелектуальних вимог до виконання їхнього функціоналу, що потребує постійного розширювання своїх можливостей шляхом безперервного навчання та саморозвитку, що в сучасних умовах, є запорукою ефективного виконання покладених завдань в процесі прийняття управлінських рішень.

Центральне місце в процесі трансформації системи управління під впливом безперервних інноваційних змін займає їх технологічна основа, що породжує значні структурні зрушення в усіх аспектах соціально-економічної діяльності підприємств. Новітні технології виробництва та управління принципово змінюють економічну ситуацію у світу, на перший план виходить фактор часу та починає відігравати критичну роль. Країни світу в епоху глобалізації зіштовхнулися з процесами кардинальних технологічних змін, які торкаються усіх аспектів соціально-економічних відносин, а не тільки виробничих систем та методів управління. При цьому, мова йде «не просто про шляхи адаптації до новітніх тенденцій посткризового світу, а про кардинально нові явища, які характеризують перехід до нової якості соціально-економічного розвитку» [8]. Провідні країни світу з точки зору генерування інноваційних технологій, створюють центри наукових досліджень та розробок, зберігають виробництва, які впроваджують найсучасніші технологічні рішення, що потребують постійного наукового та кваліфікованого супроводження. Такі кардинальні зміни породжуються появою нових технологій, які включають: Інтернет наноречей, новітні джерела енергії, блокчейн-технології, безпілотні автомобілі, відкриті екосистеми штучного інтелекту та інші, які визначені ВЕФ [9]. Відтак, технологічні зміни, зумовлені 4-ю промисловою революцією кардинально впливають на глобальну світову економіку, що приведе до принципівих змін у методології організації діяльності підприємств для забезпечення економічного зростання.

Третій напрям типологізації інноваційних змін здійснюється в розрізі результатів управління, що охоплює безперервне виконання основних функцій з врахуванням впливу інноваційних змін, що вимагає постійної трансформації системи управління, яка спрямована на отримання результату. Результативність, це міра досягнення бажаного стану об'єкту управління виходячи із цілей системи управління та є ключовим фактором успіху та формується під впливом множини факторів зовнішнього та внутрішнього контуру системи управління підприємством. Результати управління можуть бути засновані на потребах споживачів та інших зацікавлених сторін, очікуваннях керуючої системи, на результатах досліджень фактичних значень показників у розрізі тактичних та стратегічних цілей.

В розрізі загальної ознаки, за якої можна типологізувати інноваційні зміни – за природою цих змін, виокремлені економічні, організаційні, технологічні, соціальні та екологічні зміни, які викликають рівень еволюційного розвитку суспільства в цілому. У зв'язку з тим, що підприємство є відкритою соціально-економічною системою з величезною кількістю як внутрішніх, так і зовнішніх зв'язків, на його систему управління значною мірою впливають фактори зовнішнього середовища, які сьогодні змінюються з високою швидкістю під впливом еволюційного та інтеграційного розвитку суспільства, економіки, технологій, серед яких ми виділили наступні:

- ринкові зміни, які характеризують трансформацію умов функціонування економічних національних систем господарювання та охоплюють конкуренцію, співвідношення попиту і пропозиції, ціноутворення та інші ринкові фактори;
- техніко-технологічні зміни, які обумовлені стрімким розвитком інноваційних технологій та розповсюджують свій вплив на можливості трансформації виробничих систем підприємства для отримання конкурентних переваг та стабільного розвитку;
- інтеграційні зміни, які характеризують нову форму суспільного, технологічного, інформаційного розвитку на базі нових інтегративних структур та елементів глобального характеру, за допомогою новітніх підходів з використанням технологій-інтеграторів значно підвищують ефективність системи управління та трансформують її складові елементи;
- цифровізаційні зміни, які в умовах цифрової економіки в останні часи оказують глобальний вплив на систему управління та обумовлює форму та методологічний базис її трансформації.

Ринкові зміни поділені на глобалізаційні, які суттєво впливають на розвиток національних світових економік, що в свою чергу, впливає на систему управління на макрорівні, галузеві та регіональні зміни. Рівень глобалізації економічних процесів зростає з кожним днем, що з одного боку надає можливості для розвитку підприємств, а з іншого є джерелом нових викликів та загроз. Системи управління під впливом глобалізаційних змін втрачають свої межі та все більш інтегруються у світовий простір. Інноваційні зміни, які постійно виникають в умовах сьогодення мають значний вплив на появу нових та знищення старих галузей економіки, тому також є елементом, який потрібно враховувати в процесі трансформації системи управління підприємством в умовах появи нових ринків та галузей. Запропоновано враховувати інноваційні зміни регіонально характеру, тому що в залежності від того чи іншого регіону, його особливостей розвитку та економіко-технологічного рівня можуть виявлятися притаманні зміни.

Техніко-технологічні інноваційні зміни є двигуном в процесі трансформації системи управління підприємством. Під впливом розвитку техніки та технологій відбувається якісний перехід підприємства з одного стану в інший в процесі створення цінності, тому без врахування змін, які значними темпами відбуваються у виробничій та інформаційно-комунікаційній сфері, його здійснити неможливо. Нові

техніко-технологічні досягнення створюють зовсім нові галузі. Ці інноваційні прориви стали результатом досягнень в області нанотехнологій, досліджень і розробок, а також цифрових технологій. Підприємства змушені протистояти цим змінам та враховувати у своїх стратегіях, намагаючись передбачити, як вони вплинуть на ринкові споживчі тенденції.

За ознакою інтеграційності запропоновано виокремити економіко-політичні зміни, правові, інформаційні, мережеві та конвергентні зміни, які об'єднуються на єдиній технологічній базі, але та швидкість, з якою розвиваються останнім часом технології, впливає на появу інших змін інтеграційного характеру. Інтеграційні зміни охоплюють весь ланцюг створення цінності: системи управління різних підприємств мають технічну можливість інтегруватися одна з одною, вони можуть інтегруватися з покупцями, постачальниками, податковою системою та з системами інших державних органів, формуючі певні комунікаційні мережі.

Найбільш впливовою ознакою класифікації інноваційних змін, яка поширюється на всі інші наведені ознаки та зміни – це зміни щодо цифрової трансформації економіки, суспільства, освіти, виробництва та інших сфер, з якими може взаємодіяти система управління підприємством. Цифрова трансформація інтегрує цифрові технології в стратегію та операційну діяльність підприємства, при цьому орієнтує усю систему управління підприємством на можливості об'єднання всього кращого із цифрового та фізичного світу. Цифрова трансформація досліджує кожен ланку у ланцюгу створення цінності клієнтських потреб, досліджує нові технологічні ланки, які можуть впливати та підтримувати базовий бізнес та інтегрувати їх в цілісні системи, які створюють перевершений клієнтський досвід, що дає змогу орієнтуватися на глибоке розширення конкурентних переваг та прискорення зростання прибутку.

По внутрішньому контуру системи управління були виокремлені наступні ознаки інноваційних змін: 1) за об'єктами: функціональні, організаційні, процедурні та зміни управлінського інструментарію; 2) за суб'єктами: компетентності, комунікаційні та інтелектуальні зміни; 3) за ступеню діджиталізації: часткові, абсолютні та відсутні зміни; 4) за характером змін: жорсткі, м'які та інертні зміни; 5) за результатами управління: стратегічні та тактичні.

Процес трансформації систем управління підприємством обумовлюється змінами функціоналу, інструментарію, організації процесу управління. В умовах трансформації функціонал системи управління постійно розширюється, деталізується, реалізується через новітній управлінський інструментарій в залежності від викликів сучасних економічних умов та потреб підприємства, що в свою чергу, вимагає від суб'єктів управління удосконалювати компетентності, комунікаційні та інтелектуальні здібності для забезпечення цієї трансформації. Вже зазначалось, що діджиталізація в умовах сьогодення є не перевагою, а необхідністю для протистояння жорстким умовам господарювання. Тому, необхідно відстежувати рівень діджиталізації управлінської діяльності, який може бути високим (абсолютним), коли більшість управлінських бізнес-процесів діджиталізовано, частковим – коли частина бізнес-процесів вже переведена у цифровий формат та спостерігається поступова тенденція до абсолютного цифрового перетворення. Також може бути повна відсутність прагнення до змін у аспекті цифрової трансформації. Ця типологізація змін потрібна для визначення потенціалу щодо здійснення трансформації системи управління на засадах діджиталізації, тому що від рівня діджиталізації на том чи іншому підприємстві залежить методологія та інструментарій трансформації системи управління.

За результатами управління зміни типологізовані на стратегічні та тактичні в зв'язку з тим, що процес трансформації системи управління полягає у безперервній адаптації під умови середовища, що реалізується на тактичному рівні, де встановлюються критерії досягнення поточних результатів системи та на стратегічному рівні з метою випередження на засадах прогнозування тенденцій подальших змін.

Висновки

Таким чином, інноваційні зміни системи управління підприємством – це керований процес її трансформації (зміна стану сукупності елементів системи та вектору розвитку) на основі конвергентних змін під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, який забезпечується множиною інноваційних підходів, методів, інструментів. Ідея полягає у визнанні факту первинності інноваційних змін системи управління підприємством, економічний зміст яких змінило народження нових джерел доходу від математичних розрахунків та формування в умовах інформаційно-інноваційного хаосу діджитал-фону управління [10], що створило для управлінських систем нові завдання.

Abstract

The efficiency of enterprises in the complex modern market conditions is inextricably linked with the improvement of methodological approaches and the evolutionary development of management theory. The external environment of enterprises is characterized by constant changes, which lead to increased competition, which affects the efficiency of management and depends on the ability of the enterprise management system to quickly and timely adapt to continuous global change. The formation of an effective management system under the influence of innovative changes, able to timely adapt to the challenges of the external environment of the enterprise, to create preconditions for improving the quality of management, is the key to sustainable development of economic activity.

Radical innovative changes take place in three directions: subjects, technological basis and management results. In the context of digital transformation and globalization of business entities are constantly under pressure to develop new and improve existing competencies and intellectual requirements to perform their functionality, which requires constant expansion of their capabilities through lifelong learning and self-development, which in modern conditions is the key to effective performance. assigned tasks in the process of making management decisions.

The given essential characteristic of innovative changes and transformation of enterprise management systems determines the primacy of innovative changes of enterprise management system, which cause the controlled process of its transformation on the basis of convergent changes under the influence of external and internal factors, which provides many innovative approaches, methods and tools. It is proved that the economic content of innovative changes has changed due to the birth of new sources of income from mathematical calculations and due to the formation in the information and innovation chaos of the digital management background, which creates new tasks for management systems. Innovative changes occur in three directions, which have different manifestations and consequences: subjects, technological basis, management results.

Список літератури:

1. Балабанова Л.В. Стратегічне управління персоналом в умовах ринкової економіки : монографія / Л. В. Балабанова, О. В. Стельмашенко. – Донецьк: ДонНУЕТ. – 2010. – 237 с.
2. Гріфін Р., Яцура В. Основи менеджменту [підручник] / Р. Гріфін, В. Яцура. – Львів: Бак. – 2001. – 624 с.
3. Дафт Р.Л. Менеджмент: учебник. – СПб.: Питер. – 2001. – 832 с.
4. Пічугіна Т.С. Управління змінами : навч. пос. / Т. С. Пічугіна, С. С. Ткачова, О. П. Ткаченко. – Х. : ХДУХТ, 2017.
5. Харрінгтон Дж. Совершенство управления изменениями / Дж. Харрінгтон; под ред. В. В. Брагіна; пер. с англ. – М. : Стандарты и качество. – 2008. – 192 с. – 226 с.
6. Huber G. Understanding and Predicting Organizational Change / G. Huber, W. Glick, C. Miller, K. Sutcliffe // Organizational Change and Redesign N. Y. – 1993. – P. 215-265.
7. Шацька З.Я. Трансформація системи управління підприємством в період глобальних змін / З.Я. Шацька // Ефективна економіка. – 2017. – № 12. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6029>.
8. Сіденко В.Р. Глобальні структурні трансформації та тренди економіки України / В.Р. Сіденко // Економіка і прогнозування. – 2018. – № 1. – С. 30 с.
9. World Economic Forum (2016). Top 10 Emerging Technologies of 2016. By World Economic Forum's Meta-Council on Emerging Technologies. June 2016. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.weforum.org>.
10. Свінарьова Г.Б. Концепція трансформації системи управління підприємством в умовах інноваційних змін у діджитал-середовищі / Г.Б. Свінарьова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2020. – № 4, т. 3 (284) – С. 137-141.

References:

1. Balabanova, L.V. & Stelmashenko, O.V. (2010). Strategic personnel management in a market economy. Donetsk: DonNUET [in Ukrainian].
2. Hrifin, R. & Yatsura, V. (2001). Fundamentals of management. Lviv: Bak [in Ukrainian].
3. Daft, R.L. (2001). Management. SPb.: Piter [in Russian].
4. Pichuhina, T.S., Tkachova, S.S. & Tkachenko, O.P. (2017). Change management. Kharkiv: KhDUKhT [in Ukrainian].
5. Kharrynhton, Dzh. (2008). Excellence in change management. V.V. Brahın (Ed.). Moscow: Standarty i kachestvo [in Russian].
6. Huber, G., Glick, W., Miller, C. & Sutcliffe, K. (1993). Understanding and Predicting Organizational Change. New York: Organizational Change and Redesign [in English].
7. Shatska, Z.Ya. (2017). Transformation of the enterprise management system in the period of global changes. Efektyvna ekonomika, 12. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6029> [in Ukrainian].
8. Sidenko, V.R. (2018). Global structural transformations and trends of Ukraine's economy. Ekonomika i prohnozuvannia, 1 [in Ukrainian].
9. World Economic Forum (2016). Top 10 Emerging Technologies of 2016. By World Economic Forum's Meta-Council on Emerging Technologies. Retrieved from <http://www.weforum.org> [in English].

10. Svinarova, H.B. (2020). The concept of transformation of the enterprise management system in the conditions of innovative changes in the digital environment. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, 4, vol.3 (284), 137-141 [in Ukrainian].

Посилання на статтю:

Свінарьова Г.Б. Теоретико-методологічний базис інноваційних змін системи управління підприємством в умовах діджиталізації / Г. Б. Свінарьова // *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. – 2021. – № 1 (15). – С. 122-127. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/ejopu/2021/No1/122.pdf>
DOI: 10.15276/EJ.01.2021.15. DOI: 10.5281/zenodo.5527141.

Reference a Journal Article:

Svinarova H.B. *Theoretical and methodological basis of innovative changes in the enterprise management system in the context of digitalization* / H. B. Svinarova // *Economic journal Odessa polytechnic university*. – 2021. – № 1 (15). – P. 122-127. – Retrieved from <https://economics.net.ua/ejopu/2021/No1/122.pdf>
DOI: 10.15276/EJ.01.2021.15. DOI: 10.5281/zenodo.5527141.

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons "Attribution" 4.0.